

NORSK-FINSK GRENSEVASSDRAGSKOMMISJON
SUOMALAIŠ-NORJALAINEN RAJAVESISTÖKOMISSIO

PÖYTÄKIRJA

Suomalais-norjalaisen rajavesistökomission kokous 2.-3.9.2014, Rovaniemi

1. Kokouksen avaus, läsnäolijat ja käytännön asioita

Kokouksen puheenjohtaja Timo Jokelainen avasi kokouksen ja toivotti kaikki tervetulleeksi Rovaniemelle. Kokouksen läsnäolijat esittelivät itsensä. Paikalla olleet komission jäsenet: suomalainen puheenjohtaja Timo Jokelainen (Lapin ELY-keskus), varajäsen Outi Mähönen (Lapin ELY-keskus), jäsen Toini Sanila (Inarin kunta), jäsen Antti Katekeetta (Utsjoen kunta), varajäsen Ilmari Tapiola (Utsjoen kunta), norjalainen puheenjohtaja Bente Christiansen (Finnmarkin lääninhallitus), jäsen Anne Toril Eriksen Balto (Kaarasjoen kunta), jäsen Cecilie Hansen (Etelä-Varangin kunta), varajäsen Frank Ingilæ (Tanan kunta). Muut kokouksen osanottajat liitteessä 1.

Bente Christiansen lausui muistosanat hiljattain edesmenneistä komission työssä tai toimialueella vaikuttaneista henkilöistä: Anne Sikanen, Aleksei Smirnov ja Olav Beddari.

2. Esityslistan hyväksyminen ja mahdolliset muutokset

Huomautettiin, että kuntien ajankohtaisten asioiden alla tulee esille esityslistaan merkittyä enemmän tiedotusasioita. Esityslista hyväksyttiin tällä lisäyksellä.

3. Komission suositukset vuodelta 2013

Suositukset esiteltiin ja ne päätettiin käsitellä tarkemmin myöhemmissä asiakohdissa.

4. MAAKUNNAN SUUNNITTELU JA YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

4.1 Maakunnan suunnittelu

Maakuntajohtaja Mika Riipi toivotti komission tervetulleeksi Rovaniemelle ja kertoi Lapin maakunnan suunnittelujärjestelmän rakenteesta ja pitkän aikajänteen maakuntasuunnitelmasta. Uusi maakuntasuunnitelma eli Lappi-sopimus on juuri hyväksytty ja toimeenpanossa. Tämä on ensimmäinen kerta kun maakuntaohjelmaa nimitetään sopimukseksi. Kunnat, saamelaiset ja monet muut lappilaiset toimijat ovat olleet mukana vaikuttamassa sopimuksen syntyyn.

4.2. Lainsäädäntö ja prosessien yhteensovitus

Suomalainen puheenjohtaja Timo Jokelainen kertoi lainsäädännöstä ja eri prosessien yhteensovittamisesta suhteessa Lapin kehittämiseen, ympäristöön sekä luonnonvaroihin. Alustuksessa esiteltiin myös valtion rajat ylittäviä vaikutuksia esimerkkinä tuulivoima Länsi-Lapissa. Mikäli Lapin aluerakenteen ja liikenneväylien kehittäminen etenee maakuntasuunnitelmassa esitetyllä tavalla, tulevaisuudessa ihmistoimintaa (esim. väylähankkeita) on enemmän myös komission toimialueella. Malminetsintää on jo Ylä-Lapissa.

Keskustelua kaivostoiminnasta ja Natura 2000 -alueista Suomessa. Todettiin että kaivos ei yleensä voi sijoittua Natura 2000-alueelle, tai muulle luonnonsuojelualueelle, ilman luonnonsuojelulaissa todettua poikkeamismenettelyä. Jos vaihtoehtoista ratkaisua ei ole, niin erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavasta syystä Natura-suojelusta on mahdollista poiketa tietyin edellytyksin. Kaivostoiminnan haittojen vähentämiseksi on meneillään kehittämishankkeita molemmissa maissa.

Jäsen Cecilie Hansenin vetää niin kutsuttua mineraalikuntien yhteistyöfoorumia Norjassa. Yhteistyöfoorumissa on keskusteltu, että kunnilla, joissa on kaivostoimintaa, tulisi olla korvausjärjestelmä sen toiminnasta aiheutuville haitoille.

4.3 Alueiden käytön suunnittelujärjestelmät

4.3.1 Maakuntakaavoitus

Lapin liiton suunnittelujohtaja Riitta Lönnström esitteli maakuntakaavaa, joka on Suomessa yleispiirteisin ohjaava kaavataso. Maakuntakaavan tehtävät on säädetty maankäyttö- ja rakennuslaissa ja se myös toteuttaa maakuntasuunnitelmassa määrättyjä alueiden käytön tavoitteita. Maakuntakaava ohjaa kuntakaavoja.

Kommentti Antti Katekeetta: kuinka kuntien välinen yhteistyö valtakunnan rajan yli tai saamelaiskulttuuri on otettu huomioon maakuntakaavassa? Riitta Lönnström: aika on kypsä huomioida rajat ylittävä kuntayhteistyö myös pohjoisessa. Saamelaiskulttuuri pyritään aina ottamaan huomioon, mutta kalastus on vaikea asia sisällyttää maakuntakaavaan.

4.3.2 Kuntakaavoitus

Lapin ELY-keskuksen Alueiden käyttö -yksikön päällikkö Kaija Pekkala alusti kansainvälisestä kuulemisesta osana kuntakaavoitusprosessia. Kun kaavalla on merkittäviä rajat ylittäviä vaikutuksia, pyytää Suomen ympäristöministeriö lausunnon kohdevaltiolta. Tämä kansainvälinen kuuleminen tapahtuu samaan aikaan kansallisen kuulemisen kanssa. Kuuleminen noudattaa ns. Espoon protokollaa.

Keskustelua kuntakaavaprosessista Suomessa. Frank Ingilæ: ohjaako ELY-keskus kaikkea kaavaprosessissa? Kuinka Tanan kunnan kriittiset kommentit kaavaan huomioidaan? Selvennettiin, että kunnilla on kaavamonomoli, mutta ELY-keskus valvoo kaavan valmistumista ja että se on maankäyttö- ja rakennuslain mukainen. Todettiin, että kansainvälinen palaute huomioidaan kuten kansallinen, eli kunta huomioi ne harkintansa mukaan. Norjassa ilmasto- ja ympäristöministeriö ottaa yhteyttä toiseen valtioon. Toiminta Venäjän kanssa on haaste, koska se ei ole ratifoinut Espoon sopimusta.

Tanan kunnan puheenjohtaja, varajäsen Frank Ingilæ selvitti kuinka Norjassa kaavoitetaan. Rakennus- ja kaavoituslaki säätelee prosessia. On tärkeää, että paikallinen yhteisö on mukana suunnittelemassa rakentamisen sijoittumista. Tanan kuntaan kuuluu suuri maa-alue ja lisäksi merialueita. Rajavesien osalta suunnitelmat lähetetään kohdemaahan lausuttavaksi. Tanan kunnassa ei sallita mökkien rakentamista tien ja rannan väliin. Lisäksi mökit keskitetään tietyille alueille eikä hajanaisesti jokilaaksoon. Suomen puolella rakennetaan lähelle jokea ja hajanaisesti. Yhtenäinen rakentaminen Tenojokilaaksoon ei näytä onnistuvan. Elkeimin kvartsiittikaivoksella Tenojokisuulla on oma asemakaavansa, jota juuri uusitaan, koska yhtiö haluaa laajentaa toimintaansa. Kun Tanan kunnan yleiskaavoitus aloitetaan, Utsjoelta pyydetään siihen kommentteja.

Kommentti Timo Jokelainen: erot rakentamistavoissa Suomessa ja Norjassa johtuvat lainsäädännön eroista. Antti Katekeetta: mökkejä rakennettaessa yleensä pyritään ottamaan huomioon Norjan puolen näköala, mutta poikkeuksia on. Rakennustarkastajat voivat päästä vaikuttamaan liikaa lopputulokseen.

4.4 Ympäristövaikutusten arviointi Suomessa

Lapin ELY-keskuksen Ympäristönsuojeluyksikön päällikkö Eira Luokkanen esitteli YVA-prosessia Suomessa. YVA-menettely perustuu YVA-direktiiviin, ja sen tavoite on lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja mahdollisuutta osallistua hankkeiden suunnitteluun. Menettelyssä mm. selvitetään ja arvioidaan hankkeen ja sen eri vaihtoehtojen ympäristövaikutukset ennen luvan myöntämistä. Sosiaalisten vaikutusten arviointi on nousemassa koko ajan suurempaan rooliin osana menettelyä, ja asia pitäisi saada lisättyä myös lainsäädäntöön.

4.5 Ympäristövaikutusten arviointi Norjassa

Norjalainen puheenjohtaja Bente Christiansen kertoi ympäristövaikutusten arvioinnista Norjassa. Norjan kansallista YVA- lainsäädännön asetuksia uudistetaan parasta aikaa, menettely pohjautuu YVA-direktiiviin. Riippuen hankkeesta ja sen suuruudesta eri tasot ja sektorit (kunta, maakunta hallinto jne.) ovat vastuussa YVA-arvioinneista ja prosessista. Lisäksi esim. Saamelaiskäräjillä ja FeFolla (Finnmarkseiendommen) on omat ohjaavat strategiansa ja kansallisen tason linjaukset (nk. nasjonale forventninger), jotka täytyy huomioida kunta- ja läänintasolla YVA- ja kaavoitusprosesseissa.

Keskustelua ympäristövaikutusten arvioinnista. Vaikka YVA-menettelyt molemmissa maissa pohjautuvat samaan direktiiviin, niissä on eroja vastuviranomaisen tehtäviin liittyen. Norjassa YVAn kattavuus on sama kuin EU:ssa. Aiemmin asetus antoi mahdollisuuden sopeuttaa arviointia hankkeen kokoon, mutta uudistetuissa asetuksissa tämä on aikaisempaa rajoitetumpaa.

4.6 Natura-arviointi

Ylitarkastaja Liisa Viitala Lapin ELY-keskuksen Luonnonsuojeluyksiköstä esitteli luonnonsuojelulain mukaisen Natura-arvioinnin pääpiirteet. Natura 2000 -verkoston tehtävä on suojella luonnon monimuotoisuutta. Mikäli jokin hanke voi heikentää Natura-alueen suojeluperusteita, sen vaikutukset Natura-alueeseen on arvioitava. Lupaa hankkeelle ei voida antaa, ilman valtioneuvoston erityistä päätöstä, jos arviointi osoittaa hankkeen merkittävästi heikentävän suojeluperusteita.

Kommentti Bente Christiansen: Norjassa ei ole Natura 2000 -alueita, mutta kaikissa kunnissa kartoitetaan luonnon monimuotoisuutta, ja tulokset kirjataan naturbase-tietokantaan, jotta saadaan paras mahdollinen taustatieto päätöksille.

4.7 Arktinen YVA-hankkeen esittely

Tutkimusprofessori Timo Koivurova Lapin yliopiston Arktisesta keskuksesta esitteli ns. Arktista YVA -hanketta (EIA Best Practises to Respond to Challenges), jossa on tutkittu hyvän YVAn edellytyksiä arktisilla alueilla. Sosiaaliset ja kulttuurilliset tekijät ovat keskeisiä: paikallisen tason olisi myös hyödyttävä hankkeista, ja yritysten tulisi luoda kontakteja paikallisiin. Esimerkkinä kansainvälisestä YVasta Sydvaranger Gruve -rautakaivoksen tuotannon kaksinkertaistaminen. Kaivostoiminnan jätteillä voi olla suuria rajat ylittäviä vaikutuksia.

Keskustelua Sydvaranger Gruve -rautakaivoksen YVasta. Cecilie Hansen: tästä YVasta on tulossa laajempi kuin lähtökohtaisesti on ajateltu. Tähän liittyen on myös käyty paljon keskustelua siitä ketkä ovat kaivoksen todellisia omistajia: osakkaita on monta ja osaa heistä ei voida jäljittää. Todettiin, että komissio on antanut useita suosituksia kyseiseen YVAan liittyen ja että prosessi on tällä hetkellä pysähdyksissä kannattavuussyistä.

5. TENOJOEN VESISTÖALUE

5.1. Tenojoen vesistöaluetta koskevat ajankohtaiset asiat: Kuntien edustajat

Tanan kunta, varajäsen Frank Ingilæ

- Frank Ingilæ antoi tilannekatsauksen Leirpollenin väylän ympäristövaikutusten arviointiin (suositus 2013): työ on aloitettu myönteisessä hengessä ja alustavat tutkimukset ovat käynnissä. Bente Christiansen ilmoitti, että Norjan sihteeristö lähettää Suomen sihteeristölle tiedon, kun suunnitelma ruoppaamisesta tulee kuultavaksi. Rannikkolaitos on kiinnostunut tulemaan esittelemään asiaa tulevaisuudessa komission kokouksessa. Todettiin, että toiminnalla on vaikutusta molempiin osapuoliin, vaikka toimenpidealue sijaitsee kaukana Suomesta.
- Lisäksi Tenojoen vanhan sillan siirtämisestä (suositus 2013) on saatu tiehallinnolta raportti, jonka mukaan silta on odotettua huonommassa kunnossa kuin luultiin ja sen siirtäminen maksaisi odotettua enemmän. Näin ollen ajatus sen siirtämisestä on Tanan kunnassa hylätty. Frank Ingilæ kertoi myös suunnitteilla olevasta uudesta sillasta: suunnittelussa vaalitaan vanhoja perinteitä ja saamelaista kulttuuria. Hanke on haastava ja kunnianhimoinen. Rakentaminen aloitettaneen v. 2016.
- Uusi vapaa-ajankalastusalueen rajaus joen ja meren välille Tenojoen suulla. Nykyisin kalastetaan ilmaiseksi aivan joen suulla merialueella. Kunnalla on toimivalta rajaukseen joen ja meren välillä, ja vapaa-ajankalastusaluetta Tenojoen suulla tullaan siirtämään ulommaksi. Tulevaisuudessa jokisuulla kalastajien tulee hankkia kalastuslupa. Näin halutaan säädellä kalastusta.

Kaarasjoen kunta, jäsen Anne Toril Eriksen Balto

- Vesienhuollon ja viemäroinnin pääsuunnitelmien uusiminen on työn alla. Vesienhuoltosuunnitelma valmistuu vuoden lopulla ja jätevesi-viemärintisuunnitelma ensi vuoden aikana. Suuria investointeja ei ole tehty 1990-luvun jälkeen ja vanhat putkiverkostot ovat kunnalle suuri haaste. Kaarasjoen jätevedenpuhdistamolla on mekaaninen ja biologis-kemiallinen puhdistus. Jätevesien käsittely on kehittynyt, mutta päästölaskelmien perusteella tarvitaan valvontaa ja lupaehtojen noudattamisen tarkkailua. Bente Christiansen kommentoi asiaa: päästöraja makeaan veteen on 2000 ja mereen 10 000 henkilöekvivalenttia. Norjan jätevesimääräykset seuraavat EU:n määräyksiä.
- Sodanaikaisten rakennelmien ja jäänteiden poistoa on jatkettu, puolustusvoimat on esimerkiksi poistanut suuria määriä erilaisia räjähteitä, mutta vielä ei ole varmaa onko kaikki poistettu. Saastumisen riskin katostaan olevan pieni. Asiantuntija Knut Aune Hoset, NVE:stä kommentoi: puolustusvoimat kartoitti sodanaikaisia ammuksia vuonna 2008, eikä sillan läheisyydessä ollut ammuksia.
- Kaarasjoen kunta osallistuu Tanan, Gamvikin ja Berlevågin kuntien kanssa Anne Smelandin vetämään vesiyhteistyöhöhankeeseen, joka osallistaa kansalaisia vesienhoitokysymyksissä.

Utsjoen kunta, jäsen Antti Katekeetta

- Tilannekatsaus ranta-alueiden kaavoitukseen. Utsjoella on kuulemistilassa useita kaavoja: mm. kirkonkylän asemakaava, johon kuuluu ranta-alueita. Norjan osapuoli kertoi ilmasto- ja ympäristöministeriön lähettäneen kirjeen Suomen ympäristöministeriölle toukokuussa koskien rantaosayleiskaavaa. Todettiin, että Lapin ELY-keskus selvittää kuulemisen tilanteen ja tiedottaa Norjan osapuolta.
- Norjan osapuoli pyysi tietoa liittyen Tukesin hyväksymään varausilmoitukseen timanttien etsintään Utsjoella. Varajäsen Outi Mähönen kertoi kyseessä olevan varausilmoitus, jolla *Karelian Diamond Resources* -yhtiöllä on etuoikeus valmistella malminetsintälupahakemusta. Varaus on voimassa kaksi vuotta, eikä se vielä anna

oikeutta suorittaa malminetsintää. Varausilmoitus on Suomen lainsäädännön mukaan hyväksyttävä, jos hakemus täyttää annetut kriteerit. Toistaiseksi hakemusta malminetsintään ei ole jätetty.

5.2 Vesihuolto Tenojoen vesistöalueella

Asiantuntija Arto Seppälä Lapin ELY-keskuksen Vesivarayksiköstä antoi tilannekatsauksen Utsjoen vesihuoltoon painottuen jäteveden käsittelyyn. Vesihuollon kehittämistä vastaa kunta ja vesihuoltolaitostoinnasta Inarin Lapin Vesi Oy. Utsjoen kirkonkylän jätevedenpuhdistamo toimii lupaehtojen mukaisesti. Sen lupaehtoja tarkistetaan ensi vuonna ja ne tulevat kiristymään. Karigasniemen ja Nuorgamin puhdistamojen toiminnassa on ollut ongelmia, ja Nuorgamissa on havaittu vähäisiä vesistövaikutuksia. Näiden puhdistamojen hoitoon ja käytön hallintaan panostetaan. Karigasniemelle on suunnitteilla lisäksi varavedenottamon rakentaminen ja vesihuoltoverkoston laajentaminen kylän pohjoisosaan. Utsjoen vesihuoltoverkosta taas tullaan laajentamaan Nuorgamin suuntaan.

Asiantuntija Anne Smeland antoi tilannekatsauksen aiheeseen Tanan kunnan puolesta: kunta on vesihuollon vastuuviranomainen, myöntää päästölupia ja valvoo jätevesiä. Viiden päättämön lisäksi Tanassa on 6 pienempää ottamoa ja 3 yksityistä vedenottamoa. Lisäksi asukkailla on omia kaivoja. Vesihuolto pienissä kylissä on haasteellista. Viemäroinnin pääsuunnitelma on tehty vuosiksi 2013-2018, ja mm. Skiippagurraan on rakennettu ja avattu uusi vedenpuhdistamo. Suunnitteilla on viemäriverkoston korjausta ja Pulmankiin suunnitellaan puhdistamoa. Vesienhuollon pääsuunnitelma on tehty vuosiksi 2010-2017. Kunnassa on ollut pilottihankkeita, joilla kytketään kunnan eri kyliä yhteen ja vesijohtoverkosta on myös laajennettu. Näin on saatu parempaa vesijohtovettä Pulmangin ja Alleknargin kylien asukkaille.

Kommentti Toini Sanila: ELY-keskuksen puheenvuoro oli hyödyllinen ja hyvä kuulla että tehdyt toimenpiteet ovat pureet puhdistamojen ongelmiin. Kuten todettu on tärkeä panostaa jätevedenpuhdistamojen hoitoon ja ylläpitoon, ja sehän onnistuu paremmin jos voimme lisätä asiakkaiden määrää sekä Karigasniemellä että Utsjoella. Suomen ja Norjan välistä yhteistyötä voisi tehostaa.

Selvennys vesistövaikutustarkkailuun, Arto Seppälä: näytteet purkuvesistöstä otetaan 3 kertaa vuodessa ylä- ja alapuolelta, minkä lisäksi näytteitä otetaan 4 kertaa vuodessa purkupuutkesta. Lupaehtojen raja-arvo on pitoisuuden vuosikeskiarvo.

5.3 Porotalous Tenojoen vesistöalueella

Varajäsen Outi Mähönen esitteli rajalle suunnitellun poroaidan tilannetta. Suomalais-norjalaisen poroaitakomission jäsenet ovat vahvistaneet, että aita on suunnitteilla valtakunnanrajalle ja että sen linjaus maastossa on meneillään. Suomen ja Norjan välinen valtiosopimus poroaidoista on vuodelta 1981 ja sitä ollaan tarkistamassa nykytilanteen perusteella. Valtiosopimuksen Suomen puolen neuvotteluvaltuuskunnan puheenjohtaja on vahvistanut yhteistyön edenneen hyvin.

Norjalainen puheenjohtaja Bente Christiansen lisäsi, että poroaidasta tehty ympäristövaikutusten arviointi ei täytä YVAN vaatimuksia. Finnmarkin lääninhallitus ymmärtää Suomen puolelle koituvat haitat rajan yli kulkevista norjalaisista poroista. Tästä koituu myös korvausvaatimuksia ja suuria menoja Norjan valtiolle. Finnmarkin lääninhallitus katsoo kuitenkin kriittisesti puutteellista YVA prosessia ja on pettynyt ettei sille annettu oikeaa mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa prosessiin.

Komission tekee johtopäätöksen, että poroaidan ympäristövaikutusten arvioinnissa on ollut puutteita.

Kommentti Antti Katekeetta: aita on oikea ratkaisu. Se estää poroja tulemasta Suomen puolelle. Linnut on mielestäni otettu melko hyvin huomioon tässä uudessa aidassa.

5.4 Viranomaisyhteistyön kehittäminen Tenojokilaaksossa 2011–2013 Interreg -hankkeen tulokset. Tenojoen eroosiokartoitus – tulokset ja johtopäätökset.

Vesistöinsinööri Niina Karjalainen esitteli hankkeen pääkohdat. Hankkeessa muun muassa tehtiin eroosiosuojausten maisemointia sekä opas aiheesta, maisemanhoitosuunnitelmia, eroosiokohteiden ilmakuvauksia sekä maastotarkasteluja, ja tulvavaarakartoitus Nuorgam-Polmak alueelle. Eroosiokohteiden kartoituksen tulokset on julkaistu raportissa: Eroosiokohteiden tarkastelu Tenojokivarressa. Eroosio ei ollut merkittävästi lisääntynyt kohteilla verrattuna edelliseen kartoitukseen vuonna 1999. Inarijoen kohteilla ja suojatuilla Tenojoen kohteilla eroosio oli pysähtynyt. Hienojakoisella maalajilla tai hiekkaisilla kohteilla eroosio oli aktiivisempaa. Tulevaisuudessa eroosiokohteita kannattaa tarkastella ensisijaisesti ilmakuvauksella ja selvittää eroosion haittoja rantojen käytölle. Hankkeessa tuotetut tulvavaarakartat ovat saatavilla ympäristöhallinnon tulvakarttapalvelussa: paikkatieto.ymparisto.fi/tulvakartat.

Asiantuntija Knut Aune Hoseth kertoi lisää hankkeen tuloksista, joista voi olla hyötyä myös muiden vesistöalueiden maisemoinnissa. Maisemanhoitoa voisi tehdä myös lisää ja parantaa levähdyspaikkojen näköalaa. Jatkossa pyrimme kokonaisvaltaisempaan lähestymistapaan, mitä tulee maisemaan.

Keskustelua eroosiosta. Antti Katekeetta: eikö todella löytynyt kohteita, joilla olisi pitänyt heti käynnistää suojaustyö? Tenojoen varrella on kolme kiireellistä kohdetta, joilla runsaasti maata sortuu jokeen vuosittain ja myös tie on vaarassa pudota jokeen. Kuinka paljon eroosio pienentää ja huonontaa lohen kutualueita? Eroosiohiekkia peittää kutusoraikkoja. Knut Aune Hoseth: me olemme arvioineet eroosioprosessin vaikutusta loheen ja päätyneet siihen, että ilmiö on luonnollinen Tenolla ja että lohi on sopeutunut siihen. Suurta muutosta sortumisissa verrattuna aiempaan ei ole tapahtunut ja näin ollen meidän puolesta ei ole tarvetta eroosiosuojaukselle. Yksi kohde Norjassa lähestyy tietä ja sitä seurataan vuosittain.

6. NÄÄTÄMÖJOEN JA UUTUAJOEN VESISTÖALUE

6.1 Näätämöjoen vesistöaluetta koskevat ajankohtaiset asiat: Kuntien edustajat

Etelä-Varangin kunta, jäsen Cecilie Hansen

- Vanhoja sillanjäänteitä ja sodan aikaisia jätteitä on edelleen siivottu ja työ on saatettu päätökseen.
- Kunnassa työskennellään juuri kuntasuunnitelman ja kaavoitussuunnitelman parissa. Näätämöjoen, Paatsjoen ja Uutuanjoen vesistöalueiden toimintasuunnitelmia käsitellään kunnanhallituksessa lokakuussa
- Tilanne Näätämöjoessa on sama kuin viime vuonna. Kartoitamme parhaillaan päästökohteita ja saasteiden lähteitä ja analysoimme ekologisia seurauksia. Olemme kartoittaneet myös smoltteja sekä kutupaikkoja, ja tutkimme Näätämöjoen taimenen levinneisyysaluetta. Mudun (*Phoxinus phoxinus*) levinneisyyttä ja sen vaikutuksia taimenen poikasiin tutkitaan myös joessa. Bente Christiansen lisäsi: RKTL on tekemässä raporttia Näätämöjoen tilasta, virkistyskäytöstä, lohikannasta ja kalastuksesta (Näätämöjoen monikäyttösuunnitelma, osa kalat). Työhön tarvitaan vielä lisärahoitusta ennen kuin se saadaan loppuun. Raporttien käännöksiin on myönnetty rahaa Finnmarkin lääninhallituksesta.

- Näätämöjoessa on havaittu myös paljon lohitäitä, jopa 15 yhdessä kalassa. Kalankasvatustilat Norjassa ja Venäjällä ovat lohitäiden lähteitä. Luonnonkala voi olla vaarassa, jos viranomaiset eivät tiukenna ohjaustaan. Hansen esittää että Komissio voisi lausua jotain luonnonkalojen elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Vetoamus asiasta liitetään pöytäkirjaan (liite 2.)

Inarin kunta, jäsen Toini Sanila

- Kunnassa ollaan edelleen huolestuneita kaivosteollisuuden vaikutuksista Näätämöjoen ja Paatsjoen vesistöihin. On järkyttävää kuulla, että Sydvaranger Gruve -kaivoksen omistajapohja on epäselvä. Mitä jos tulee vahinkoja? Kenelle lasku lähetetään? Tiedämme kaikki miten herkässä ympäristössä liikutaan.
- Kunnassa kannetaan aina huolta Näätämöjoen kalakannoista. Tänä kesänä tehtiin suuria muutoksia: Suomen puolella vähennettiin verkkokalastusta ja näin saatiin lisää lupia virkistyskalastajille. Norjan puolella vähennettiin karpaläkalastusta, mutta meitä on ihmetyttänyt että Norjan virkistyskalastus sai jatkaa koko kauden ilman muutoksia. Suomi joutui lupien säännöstelyssä kovemmalle kuin Norja, ja tämä on herättänyt närää.

Keskustelua Näätämöjoen asioista. Cecilie Hansen: kalastuslupien määrää ei vähennetty, koska katsoimme, että tämän vuoden tilanne oli edellisvuotta parempi. Viime vuonna karpaläkalastusta vähennettiin huomattavasti. Liittyen kaivostoimintaan, Etelä-Varangissa kartoitetaan vuonoja ja lohien reittejä sekä kaivostoiminnan vaikutuksia kaloihin. Bente Christiansen: olen ymmärtänyt meillä olevan hyvä yhteistyö kalastajien kesken Näätämöjoella. On tärkeää, että huolenaiheet tulevat vastuviranomaisten tietoon.

Kolttien luottamusmies Veikko Feodoroff edusti kokouksessa kolttien kyläkokousta ja esitteli lisää ajankohtaisia asioita. Vuonna 2010 on perustettu vapaaehtoinen työryhmä yhdessä norjalaisten kanssa turvaamaan Näätämöjoen lohen säilymistä. Mukana on mm. kolttien kyläkokous, Metsähallitus, Lapin ELY-keskus ja Norjasta kalastuskunta ja Finnmarkin lääninhallitus. Kutukalojen lisäämiseksi on päätetty tehdä vapaaehtoisia sääntelytoimia. Tänä vuonna tehtiin merkittäviä rajoituksia: verkkojen määrää vähennettiin 2 verkkoon ja kalastusaikaa lyhennettiin heinäkuun loppuun Suomessa. Rajoituksia noudatettiin hyvin. Verkkokalastuslupan on hakenut 60 ruokakuntaa, mutta noin 20 pitää verkkoja ja suurin osa näistäkin vain muutamia vuorokausia kesässä. Yhdyn myös Inarin kunnan esittämiin huoliin kaivosteollisuudesta. Onko mereen pudotetut kaivosjätteet osaltaan heikentämässä kalakantaa? Onko Suomesta annettu kommentteja Sydvaranger Gruve -rautakaivoksen tuotannon tuplaamiseen? Olisi hyödyllistä selvittää tarkasti minkä verran kalaa nousee Näätämöjokeen ja mikä on minimikutukanta. Kalalaskuri on kallis ja sitä ei voi kalastuskunta yksin hankkia.

Keskustelua kalojen laskennasta. Kalojen laskenta suuressa joessa on haastavaa. Tornionjoki on leveä ja siellä on kuvantamiseen perustuva reaaliaikainen kalojen laskenta. Ehkä samantyyppinen laitteisto toimisi myös Näätämöjoella.

Kommentti Sydvaranger Gruve -rautakaivoksen YVAan, Komissio antoi lausunnon v. 2012, ja Inarin kuntaa on myös kuultu. Cecilie Hansen: lupahakemusta tuotannon tuplauksesta ei ole käsitelty, eikä YVA ole vielä valmis. Tilanne on siis toistaiseksi pysähdyksissä, myös kannattavuus syistä. Komissiota tiedotetaan asian etenemisestä.

6.2 Näätämöjoen kalaporras ja korjausten tarve (seuranta viime kokouksesta)

Norjalainen puheenjohtaja, Bente Christiansen: kalaportaasta tehdään katselmus syyskuussa suomalaisten ja norjalaisten asiantuntijoiden välisessä kokouksessa.

7. PAATSJOEN VESISTÖALUE

7.1 Paatsjoen vesistöaluetta koskevat ajankohtaiset asiat: Kuntien edustajat

Inarin kunta, jäsen Toini Sanila

Ei lisättävää tässä vaiheessa.

Etelä-Varangin kunta, jäsen Cecilie Hansen

- Kuntasuunnitelma ja kaavoitussuunnitelma ovat työn alla. Joka kylässä järjestetään julkisia kokouksia, jotta asukkaat voivat osallistua ja vaikuttaa prosessiin. Etelä-Varangin ja Paatsjoen asukkaat olivat tyytyväisiä, että alueen asiat olivat viimeksi esillä komissiossa. Keskustelu rehevöitymisestä jatkuu ja vesienhoidon toimenpideanalyysi on luonnosvaiheessa. Voimalaitosyhtiön kanssa on käyty hyvää keskustelua.
- Olemme harventaneet Paatsjokivarren tienreunaa niin, että joki näkyy. Joella on myös visuaalista arvoa.
- Joesta ja jokisedimenteistä on mitattu kohonneita raskasmetallipitoisuuksia, mikä on huolestuttavaa. Pitoisuudet kaloissa ovat kuitenkin vielä riskirajojen alla, eli kala on syötävää. Ilman rikkipitoisuudet kunnassa ja raja-alueella ovat laskeneet 20 vuoden ajan, vaikkakin pitoisuudet ovat edelleen korkeat.

Kommentti Vladimir Chizhov: tuen edellä esitettyjä ajatuksia. Rantavyöhyke on hyvin kasvittunut. Ehkä tarvittaisiin yhteistyötä maiden välillä.

7.2 Tilannekatsaus öljyn uudelleenlastaukseen Bøkfjordenin vuonossa, Etelä-Varangin kunta

Jäsen Cecilie Hansen tiedotti: lupa on myönnetty ja öljyn uudelleenlastaus laivasta toiseen alkaa lokakuussa. Norjan ilmasto- ympäristöministeriö muutti luvan ehtoja niin, että lastausta ei voi suorittaa, jos jäitä on kilometrin etäisyydellä. Lastauksen eri vaiheet ja riskit on kartoitettu ja toimija on velvoitettu keskeyttämään lastaus turvallisesti tarvittaessa. Lupa ja sen ehdot ovat lainsäädännön mukaiset. Öljyn uudelleenlastaus on turvallinen tapahtuma. Pikemminkin lisääntynyt liikenne kaivostoiminnan johdosta satamaan, ja sieltä pois, saattaa johtaa onnettomuuksiin.

Bente Christiansen: rajavesistökomission puheenjohtajat ovat tulleet johtopäätökseen, että öljyn uudelleenlastauksesta ei lähetetä komission puolesta omaa lausuntoa: asia on riittävän hyvin huomioitu Norjan lainsäädännössä.

7.3 Paatsjoen monikäyttösuunnitelma - hankkeet ja trilateraaliyhteistyö

Norjalainen puheenjohtaja Bente Christiansen: viime kokouksessa esiteltiin mitä eri toimijat ovat tehneet Norjassa ja miten ja missä määrin monikäyttösuunnitelman eri toimia on toteutettu. Sen jälkeen tuli esille monenlaisia haasteita Paatsjoella. Tänä keväänä Finnmarkin lääninhallitus järjesti kokouksen, johon osallistui koko kunnanvaltuusto ja muita asiasta kiinnostuneita. Kokouksessa asiantuntijat ja tutkijat esittelivät uusinta ympäristön tilan tietoa Paatsjoelta. Vastaava kokous on suunniteltu vuoden 2015 alkuun. On tärkeää, että Paatsjoen vesienhoito- ja käyttösuunnitelmat ja monikäyttösuunnitelma nähdään yhteydessä toisiinsa.

7.4 Ajankohtaiset ongelmat Paatsjoella

Paatsjoen luonnonpuiston johtaja Vladimir Chizhov alusti Venäjän puoleisen Paatsjoen ajankohtaisista aiheista. Suurimmat ongelmat ovat: säännöstely, kaivosteollisuus,

kalankasvatus, vieraslajit ja rehevöityminen. Ilmastonmuutos tulee aiheuttamaan muutoksia joen hydrologiaan. Nykytilanteessakin Jäniskoskella on usein ohijuoksutuksia, jotka aiheuttavat tulvimista teille. Säännöstelyn tulee ottaa huomioon asutus, ja luonnonsuojelualueet. Pyydän tälle ajatukselle tukea komissiolta. Paatsjoessa on havaittu *Didymosphenia geminata* -piilevän massaesiintymiä, mikä kertoo rehevöitymisestä. Lisäksi luonnonpuisto on neuvottelemassa norjalaisten poronhoitajien kanssa porojen pitämisestä poissa puistoalueelta. Paatsjoelle tarvittaisiin kolmenkeskisiä hoito- ja toimenpidesuunnitelmia, mutta näille ei ole lainsäädännöllistä pohjaa eikä valtioiden välisiä sopimuksia. Kolmen maan asiantuntijoiden tulisi kokoontua säännöllisesti ja vaihtaa tietoja. Venäjällä rajavesistöt ovat kansallisen hallinnon alaisia.

Timo Jokelainen: Lapin ELY-keskus toimii Inarijärven säännöstelyvaltuutettuna. Tavoitteena on saada säännöstelyyn muutos, jotta vältyttäisiin epätarkoituksenmukaisilta ja luonnonympäristön kannalta haitallisilta ohijuoksutuksilta. Kolmikantaisuuden lisäämiseen tulisi pyrkiä. Bente Christiansen: ehdotan kokousta, jossa voimme keskustella säännöstelystä sekä jakaa tietoa. Norja suunnittelee lokakuun lopulle norjalais-venäläistä kokousta poronhoidosta alueella. Tähän kokoukseen kutsutaan myös rajaviranomaisia.

Todettiin että vesistöjen säännöstelystä vastaavat viranomaiset voidaan kutsua seuraavaan komission kokoukseen.

7.5 Tilannekatsaus ENPI CBC -hanke (Trilateral Cooperation on Environmental Challenges in the Joint Border Area)

Asiantuntija Jukka Ylikörkkö antoi tilannekatsauksen hankkeen etenemiseen. Hanke päättyy tänä vuonna. Loppuseminaari järjestetään 12.11.2014 ja sinne ovat kuntien edustajat ja komission asiantuntijat tervetulleita. Hankkeessa on useita osa-alueita, joissa on tutkittu vesistöjä Paatsjoen vesistöalueella. Muun muassa kolmen maan yhteinen pienten järvien seurantaohjelman aineisto on analysoitu, lisää biologista seurantatietoa hankittu ja mallinnettu ilmastonmuutoksen vaikutuksia Paatsjoen ja Inarijärven hydrologiaan.

Bente Christiansen: antoi tilannekatsauksen raja-alueiden elintarviketurvallisuus ja terveys hankkeen etenemiseen (Kolarctic ENPI hanke Food and health security in the border region of Norway, Finland and Russia). Siinä tutkitaan luonnosta saadun ruoan haitta-ainepitoisuuksia ja niiden vaikutusta alueen väestön terveydelle. Mukana ovat Etelä-Varanki, Inari ja Petsamo. Seuraavassa komission kokouksessa kerrotaan tuloksia tästä.

7.6 Tilannekatsaus ENPI- hanke: “ABC Gheritage – Our common Northern heritage” Pasvik-Inari alueella

Asiantuntija Tiia Kalske kertoi hankkeesta. Hankeyhteistyötä ja toimia on toteutettu kolmen maan voimin; Paatsjoki-Inarin, Hiipinätunturin, Lapin luonnonpuiston ja Pyhä-Luoston alueilla. Metsähallitus toimii hankkeen vetäjänä, muista maista osallistuu n. 10 partneria. Nyt on hankkeen viimeinen vuosi ja toimenpiteet viedään loppuun. On mm. tehty kiertonäyttely Fennoskandian vihreästä vyöhykkeestä, Pasvik-Inari trilateral park -dokumentti, kulttuuriperintörestauraointia ja kartoituksia, kyselytutkimus, geologisia kartoituksia, geomatkailukarttoja ja reittioppaita, sekä kouluyhteistyötä on kehitetty.

8. KALAKANTOJEN TUTKIMUS JA SUOJELU

8.1 Tenojoen kalastussopimuksen neuvottelutilanne

Kalatalouspäällikkö Pentti Pasanen Lapin ELY-keskuksesta päivitti Tenon kalastussopimuksen neuvottelutilanteen. Neuvotteluvaltuuskunta ja asiantuntijaryhmä

neuvottelevat uudesta kalastussopimuksesta. Lisäksi suomalais-norjalainen tutkijaryhmä tuottaa tietoa neuvotteluihin. Edellinen kokous oli helmikuussa 2014 Kirkkoniemessä. Uuden sopimuksen lähtökohdat ovat mm. NASCON (North Atlantic Salmon Conservation Organization) suositukset ja kutukantatavoitteen saavuttaminen. Geneettinen tutkimustieto on lisääntynyt ja Tenojoen lohen 30 eri osakantaa voidaan nyt erottaa toisistaan ja arvioida niiden oma kutukantatavoite. Kaikkien osakantojen tila ei ole hyvä: esimerkiksi Kaarasjoki ja Jiesjoki ovat kaukana kutukantatavoitteesta. Norjassa tilastot perustuvat saalisraportointiin ja -arvioon, Suomessa kaloja on laskettu edellä mainittujen arvioiden lisäksi mm. sukeltamalla ja videovalvonnalla. Tietojen perusteella säätelytoimia tulisi kohdistaa Kaarasjoen ja Jiesjoen kantoihin rajoittamalla kalastusta Tenon pääuomassa toukokuun lopulta juhannukseen, koska nämä kannat nousevat ensimmäisenä keväällä. Muutoksia tulisi tehdä myös kalastukseen rannikolla ja sivujoilla. Jatkotoimenpide-esityksissä on kuitenkin joitakin eroja maiden välillä: Norjan lähtökohdana on resurssin jako valuma-alueiden suhteessa ja Suomen lähtökohdana on ekologinen säätelytarve, jossa säätely kohdennetaan kutukantatavoitteen alle jääviin kantoihin. Tavoitteena on saada uusi sopimus voimaan vuonna 2016.

Keskustelua kalastussopimuksesta. Frank Ingilæ: olisi parempi jos olisimme neuvotelleet useammin ja säädelleet sopimusta säännöllisemmin. Edellistä sopimusta solmiessa matkailu ei vielä ollut niin massiivista. Toivoisin että Norja puolella olisi myös tarkkaa kalojen laskentaa. Tieto kalan nousujankohdista ja kutevien kalojen määrästä on tärkeää. Onko kalastuslupien hinnoista keskusteltu? Luvat ovat matkailijoille liian edullisia.

Todettiin että lupahinnoista on säädetty nykyisessä sopimuksessa ja että sen mukaan mahdollisuudet nostaa hintoja ovat vähäiset. Tenolla venekalastaja maksaa elämyksestään myös palveluiden kautta veneen vuokrassa ja soutajan palkassa.

Bente Christiansen: Norjassa on myös sukeltajien avulla laskettu kutevia naaraslohia. Joustavuutta luvan hinnoitteluun tulisi saada uudessa sopimuksessa. Pentti Pasanen: olisi toivottavaa saada kalalaskureita ja mittauspisteitä lisää. Laskentamenetelmissä on suuria eroja. Ilmari Tapiola: poikastutkimukset näyttävät, että kutukanta on hyvä Tenojoen alueella. Utsjoki koostuu kolmesta joesta. Tsarsjoki ja Kevojoki saavuttavat kutukantatavoitteen, koska kalastuskunta on rajoittanut vapakalastusta. Paikallisille pitäisi antaa enemmän valtaa, koska virkamiehet eivät tunne vesistöä.

Antti Katekeetta: tilojen perustamisasiakirjoissa on määriteltynä pyyntipaikat, joita yhä käytetään. Tilallinen on maksanut niistä korvaukset silloiselle valtiolle. Tilan rajat ovat joella valtion rajalle saakka. Valtio omistaa Tenojoen vesipinta-alasta vain 3 %. Isojakolaki muutettiin, kun tultiin saamelaisalueelle. Tilakokoa pienennettiin niin, että alueen tilat ovat vain 20 % manttaalikokoisesta tilasta. Jotta tilat saatiin elinkelpoiseksi, kalansaaliit jyvitettiin. Valtio myi Tenojoen lohet tilallisille isojaossa ja nyt se myy tilallisten vesialueelle niin paljon kalastuslupia kun vain on tulijoita. Tämä tuhoaa saamelaisen kalastuskulttuurin Tenojoella. Kuinka virkamiehet ja valtio eivät kunnioita perustuslakia? Kalastusmatkailu ei tuo verotuloja kuntaan. Matkailijat ovat särkeneet patopukkeja ja kulkeneet pihojen halki. Matkailijoiden viemä lohimäärä on huomattava ja se vähentää tilojen elinkelpoisuutta. Kysymys on saamelaiskulttuurin säilymisestä, kun nuoret joutuvat lähtemään etelään. Olemme esittäneet vaatimuksemme 23.11.2011 neuvottelutilaisuudessa. Me olemme pettyneet RKTL:n tutkimustuloksiin. Kalastuslupa on liian halpa, etenkin verrattuna muihin kalastusalueisiin.

Ilmari Tapiola: matkailu tuo Utsjoen kuntaan 2,5 % verotuloista. Mökkiläiset joilla on kalastusoikeus nostavat venelukua joella. Lisäksi osa Utsjoen asukkaista ei todellisuudessa asu ympärivuotisesti paikkakunnalla. Tähän pitäisi puuttua.

Pentti Pasanen: ei ole viranomaisen intressissä puuttua tarpeettomasti. Asiat tulee pystyä sopimaan ja resurssi jakamaan. Kuitenkin Tenojoen lohta pidetään uhanalaisena ja valtiolla

on perustuslaillinen velvoite uhanalaisten lajien säilyttämiseksi. Matkailusta esitettiin yksi näkökulma, mutta neuvotteluissa saamelaiskäräjät ja saamelaisyrittäjät ovat esittäneet myös toisenlaisia näkökulmia.

Frank Ingilæ: käymme samoja keskusteluja myös Norjan puolella. Paikallisuuden tulisi antaa etuoikeus resurssiin ja se olisi parasta myös saamelaiskulttuurille. Suomessa pitäisi olla paikallishallinto järjestetty samoin kuin Norjassa. Anne Toril Eriksen Balto: on valitettavaa ettei neuvotteluissa ole päästy pidemmälle. Meillä on saamelaisasioista yhtenevät kannat Tanassa, Kaarasjoella ja Utsjoella. Ollaanko Suomen puolella yhtä mieltä siitä mistä neuvotellaan? Onko paikallisväestön tavoitteita sovitettu Suomen kantaan?

Timo Jokelainen: esille tulleita asioita olisi hyvä ottaa neuvotteluissa esille, mutta ehdotan ettei komissio ota keskeneräisiin neuvotteluihin kantaa. Tahoillamme voimme vaikuttaa neuvotteluosapuoliin. Komissiolla on myös monensuuntaisia tavoitteita.

8.2 Gyrodactulus salaris –loisesta tiedottaminen (suositus 2013)

Asiantuntija Jukka Ylikörkkö kertoi tilanteesta. Viime kokouksessa todettiin puutteita lohiloistiedotteiden saatavuudessa ja komissio suositteli tiedotuksen tehostamista. Suomessa Elintarviketurvallisuusvirasto Evira on tehnyt uuden esitteen, joka jaettiin kalastuslupien myyntipisteisiin keväällä. Esite on saatavilla suomeksi, ruotsiksi, englanniksi ja venäjäksi. Lisäksi tiedotuksen tilaa Tornion-Muonionjoen vesienhoitoalueen luvanmyyntipisteissä tarkistettiin ja esitteitä on tarpeen mukaan toimitettu.

Asiantuntija Tiia Kalske täydensi Norjan osalta: Elintarviketurvallisuusvirasto Mattilsynet on päivittänyt esitteitä ja julisteista. Tiedotusta on norjaksi, englanniksi, saameksi, venäjäksi ja saksaksi. Tieto on saatavilla alla olevassa Internet-osoitteessa. Elintarviketurvallisuusvirasto on tilannut riskianalyysin keskittyen erityisesti Tenojokeen. Riskianalyysin tulosten perusteella tullaan määrittämään jatkostrategia ja tarvittavia toimenpiteitä Finnmarkin alueella.

http://www.mattilsynet.no/fisk_og_akvakultur/fiskehelse/fiske_og_skjellsykdommer/gyro/#publikasjoner.

Ilmari Tapiola: jotkut kalastajat tuovat mukanaan moottorin, ja moottori tuo vettä. Pitäisi rajoittaa moottorien tuontia tai valvoa niiden desinfiointia.

Todettiin, että eläintautien vastuuviranomaiset, Suomessa Evira ja Norjassa Elintarviketurvallisuusvirasto (Mattilsynet), eivät ole paikalla, mutta komissio on tyytyväinen että suositukset on otettu vastaan ja tiedotusta on tehostettu ja kehitetty.

8.3 Tilannekatsaus ja tuloksia ENPI -hanke: ”Kolarctic salmon 2011-2013”

Asiantuntija Tiia Kalske kertoi hankkeen tuloksista. Komissiota on vuosittain informoitu hankkeen tavoitteista ja etenemisestä. Hanke loppui 31.12.2013. Vuoden 2014 aikana on viimeistelty raportteja ja kerrottu tuloksista kalastajille ja kalastusjärjestöille. Hankkeen tavoitteena on ollut tuottaa parempi tietoperusta Atlantin lohen eri kantojen vaellusliikkeistä ja lohisaaliin ajoittumisesta Norjan ja Venäjän rannikkovesissä ja vuonoissa. Tärkeä osa hanketta on myös ollut kehittää yhteistyötä kolmen maan lohitutkijoiden, kalastushallinnon ja kalastusjärjestöjen välillä. Hanke on tuottanut ainutlaatuisia ja hyvin yksityiskohtaista ekologista, ja geneettistä saalistietoa. Yhteensä yli 20 tutkimusraporttia on julkaistu ja toimitettu kaikkien kolmen maan vastuuviranomaisille. Raportit ovat ladattavissa hankkeen sivuilla: www.fylkesmannen.no/kolarcticsalmon.

9. VESIPOLITIIKAN PUITEDIREKTIIVI JA KANSAINVÄLINEN VESIENHOITOALUE

9.1 Kansainvälinen vesienhoitoalue Suomi-Norja: vesienhoidon yhteensovittaminen

Asiantuntija Pekka Räinen, Lapin ELY-keskus, tiedotti vesienhoidon tilanteesta. Suomessa sopimus Suomen ja Norjan välisestä kansainvälisestä vesienhoitoalueesta on astunut voimaan 22.5.2014. Suomessa vesienhoitosuunnitelmista kuullaan 1.10.2014-30.3.2015. Lapin ELY-keskuksen ja Finnmarkin viranomaiset ovat neuvotelleet useaan otteeseen vesienhoidon yhteensovittamiseen liittyvistä asioista ja tekevät kansallisten vesienhoitosuunnitelmien lisäksi yhteisen koosteen vesienhoitosuunnitelmista kansainvälisellä vesienhoitoalueella (ns. ”roof-plan”). Eroja kansallisissa menettelyissä on mm. suunnitelmien valmisteluajatauluissa ja vesien tilan luokittelussa. Jotkin rajavesistöt ovat Suomessa luokiteltu parempaan tilaluokkaan. Vesiin vaikuttavia tekijöitä painotetaan eri tavoilla. Eroja täytyy perustella EU-komissiolle.

Keskustelua vesienhoidosta. Paikallisviranomaiset ovat verranneet luokittelujärjestelmiä, mutta järjestelmien kehitys tapahtuu kansallisella tasolla. Näytteenotto- ja maastomenetelmät ovat luokittelutiedon perusta ja myös niitä pitäisi pystyä vertaamaan.

Bente Christiansen lisäsi: perusseurantaverkosto on puutteellinen Norjassa. Asia on kansallisen viranomaisen (Miljødirektoratet) vastuulla. Esimerkiksi Tenojoen rajavesistöalueella oli riittävä ja hyvin toimiva seurantaohjelma ennen vesipuitedirektiivin aikaa. Nyt direktiivin myötä seurantaverkosta on harvennettu ja mielestämme myös heikentynyt. Finnmarkin alueella on nyt lähinnä vain toiminnallista seurantaa, jolla toiminnanharjoittajat tarkkailevat päästöjään ja jota lääninhallitus valvoo. Asiantuntija Øyvind Walsø, Miljødirektoratet: perusseurantaohjelma on kehitteillä. Se on valtakunnallinen, ja mahdollisesti se ei ole riittävän kattava alueellisella ja paikallisella tasolla.

9.2 Finnmarkin vesienhoidon tilannekatsaus

Asiantuntija Kerry Maria Agustsson, Finnmarkin maakuntahallinto (Finnmark fylkeskommune), kertoi vesienhoidon tilanteesta Norjassa. Valtiosopimus kansainvälisestä vesienhoitoalueesta on tullut voimaan myös Norjassa. Finnmarkin alueen vesienhoitosuunnitelma on ollut 1.7.2014 alkaen kuulemiskierroksella ja se on käännetty suomeksi ja saameksi. Sitovat ympäristötavoitteet seuraavalle vesienhoitokaudelle hyväksytään ensi vuonna. Haasteita aiheuttavat erot maiden välisessä luokittelussa ja kuulemisajankohdissa. Alueellisessa toimenpideohjelmassa on 329 toimenpidettä, joista suurin osa ongelmien kartoitusta.

Asiantuntija Anne Smeland, Tanan kunta, täydensi vesienhoitotilannetta kuntatasolla. Norjan kunnilla on yhteishanke Tenojoen valuma-alueella (Tanan, Kaarasjoen, Berlevågin ja Gamvikin kunnat). Hakkeessa tehdään toimenpideanalyysyjä sekä käytännön vesienhoitoa: kunnostetaan jokia poistamalla vaellusesteitä ja purkamalla tarpeettomia eroosiosuojauksia. Vedenlaadun seurantaa täydennetään sekä tutkitaan valumavesiä vanhoilta kaatopaikoilta. Jätevesien käsittely ja toimet, jotka parantavat kalojen ja muiden lajien olosuhteita kuuluvat työhön. Itse kalastuksen hoito ei ole vesienhoitoalueen työtä. Erityisen tärkeää on myös estää *Gyrodactylus salaris* -lohiloisen leviäminen. Paikallista väestöä osallistetaan ja järjestetään yleisötilaisuuksia vesienhoitoasioista.

10. MUUT ASIAT

Jäsen Cecilie Hansen nosti esille metsäautotien rakentamisen Paatsjoelta Nellimiin.

Keskustelua metsäautotiestä. Kyseessä olisi 5 km uutta tietä, jolla saataisiin yhteys Suomeen. Lisäksi 20 km olemassa olevaa tietä pitäisi kunnostaa. Inarin kunta ja Metsähallitus ovat mukana hankkeessa. Asiaa on valmisteltu molemmissa maissa, ja kesäkuussa järjestettiin Norjassa kokous, johon osallistui Inarin kunta Suomesta. Suomen osalta kysymys olisi yksityistiestä, jota kunta sitoutuisi hoitamaan. Norjasta odotetaan viranomaislausuntoja.

Asiantuntija Vladimir Chizov mainitsi myös Virtaniemen vanhan rajanylityspaikan, joka suljettiin Venäjän aloitteesta. Tilaisuuden tullen vanha tie ja rajanylityspaikka pitäisi palauttaa.

Todettiin komission jäävän odottamaan tulevia toimia uuden metsäautotien suhteen. Kaikilla osapuolilla on tämänhetkinen tilanne nyt tiedossa.

11. KOMISSION SUOSITUKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

11.1 Suositus vesienhoidon yhteensovittamisesta, niin että vastuviranomaiset tekisivät tarvittavat toimenpiteet luokittelujärjestelmien harmonisoimiseksi. Tulisi myös kiinnittää huomiota yhteiseen seurantaan, niin että perusseuranta olisi yhdenmukaista. Lisäksi vesienhoidon aikataulu ja koordinointi pitäisi olla samanaikaista.

11.2. Suositus luonnonloheen kohdistuvien uhkien vähentämisestä, mukaan lukien kyttyrälöhen poistaminen Finnmarkin vesistöalueella. Luonnon lohikantoihin kohdistuu monia uhkia ja kyttyrälöhi kutee jo monissa Itä-Finnmarkin joissa. Tänä vuonna kyttyrälöhta on havaittu Inarijoella. Vieraslaji kyttyrälöhi on uhka paikallisille lohikannoille.

11.3. Cecilie Hansen esitti vetoomusta/suosituksena luonnonlohen, ja meritaimenen suojelemiseksi ja lisääntyneen lohitäi-ongelman ratkaisemiseksi.

Keskustelua kalankassikasvatuksesta ja lohitäistä. Kalankasvatuksen vaikutuksia luonnonkantoihin tulisi selvittää. Kolarctic salmon -hanke voi tarjota tähän lisätietoa. Kasvatuskarkulaisten osuus saaliista on ollut oletettua suurempi, jopa 50 % joillakin alueilla.

Kannatettiin asian laajempaa käsittelyä. Johtopäätös: seuraavassa kokouksessa käsitellään kalankasvatuksen vaikutuksia ympäristöön ja luonnonlohikantoihin.

11.4 Johtopäätös poroaitakeskustelusta: komissio luo aktiivisen yhteyden suomalais-norjalaiseen poroaitakomissioon ja kutsuu sieltä edustajan ensi kokoukseen tiedottamaan poroaidan rakentamisen tilanteesta.

11.5 Kerrattiin kuntien mielipiteet rantaeroosion vaikutuksista ja todettiin että se nähdään Utsjoella ongelmana. Johtopäätös rantaeroosion suojaustarpeesta: Utsjoen kunnan edustajat selvittävät tarkemmin missä ongelmia on ja miten ne ilmenevät. Tulevaisuudessa keskustelua jatketaan tarkempien selvitysten pohjalta.

11.6 Johtopäätös keskustelusta Tenojoen kalastussopimuksesta: komissio painottaa, että kaikki päätökset tulisi perustua parhaalle mahdolliselle tieteelliselle ja paikallisväestön perinteiselle tiedolle ja osaamiselle.

11.7 Johtopäätös Inarijärven säännöstelystä: pyydetään Inarijärven säännöstelytoimielimen edustajia kuultavaksi ja keskustellaan asiasta ensi kokouksessa.

12. KOMISSION SEURAAVA KOKOUS

Seuraava kokous päätettiin järjestää ensi vuonna 2015 Kaarasjoella kesäkuun ensimmäisellä viikolla, myöhemmin vahvistettavina päivinä.

13. KOKOUKSEN PÄÄTTÄMINEN

Puheenjohtaja kiitti kokouksen osallistujia sekä sen järjestäjiä, ja päätti kokouksen klo 15.

Timo Jokelainen
Suomen puheenjohtaja

Bente Christiansen
Norjan puheenjohtaja

Liite I. Osanottajaluettelo

Liite II. Vetoamus luonnonlohen ja meritaimenen puolesta

Liite III. Komission suositukset 2014